

A Magyar Köztársaság Nevében!

A Pécsi Ítéltábla a Dr. Halmos Ügyvédi Iroda (7621 Pécs, Mária u. 29. ügyintéző dr. Halmos Péter ügyvéd) által képviselt **felperes neve** (felperes címe) felperesnek a dr. Kozma György ügyvéd (1012 Budapest, Mikó u.14.) által képviselt **I. rendű alperes neve** (I.rendű alperes címe) I. r., a dr. Szalay Gábor ügyvéd (7621 Pécs, Irgalmasok u. 5.) által képviselt **II.rendű alperes neve** (II.rendű alperes címe) II. r. és a dr. Kiss Péter ügyvéd (7622 Pécs, Bajcsy-Zsilinszky u. 7.) által képviselt **III.rendű alperes neve** (III.rendű alperes címe) III. r. alperesek ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Baranya Megyei Bíróság 2008. február 29. napján kelt 8.G.20.680/2006/54. számú ítélete ellen a felperes részéről 59, az I. r. alperes részéről 58. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t:

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest és az I. r. alperest, hogy fizessenek meg az állami adóhatóság külön felhívására egyenként 900.000 (kilencszázezer) forint le nem rótt fellebbezési illetéket.

Kötelezi az I. r. alperest, hogy fizessen meg 15 napon belül a felperesnek 2.040.000 (kettőmillió-negyvenezer) forint másodfokú perköltséget.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az I.-II. r. alpereseknek 15 napon belül egyenként 2.316.000 (kettőmillió-háromszáztizenhatezer) forint másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság fellebbezéssel támadott ítéletében megállapította, hogy a felperes és az I. r. alperes között C., 2005. április 7. napján létrejött vállalkozási szerződés a jó erkölcsbe ütközik, ezért a Ptk. 200. § (2) bekezdése értelmében semmis. E szerződést azért találta jó erkölcsbe ütközőnek, mert az I. r. alperes a felperessel megkötött alvállalkozási szerződéssel a közte és a II-III. r. alperesek közt létrejött vállalkozási szerződésben vállalt kötelezettséget teljes egészében áthárította a felperesre olyképpen, hogy a fővállalkozói és alvállalkozói díj különbözetét, 286.178.650 forintot haszonként realizáljon e jogügylet eredményeként, és tegye ezt a nagyobb részt közpénzekkel gazdálkodó, illetőleg a kezelésében lévő pénzeszközöket közcélokra fordítani köteles II. r. önkormányzat terhére. E alvállalkozási szerződés megkötésével az I. r. alperes által elérni kívánt cél az elsőfokú bíróság álláspontja szerint súlyosan sérti a közerkölcsöt, utalt e körben a Legfelsőbb Bíróság döntéseiben megfogalmazott azon jogi álláspontra, mely szerint nyilvánvalóan a jó erkölcsbe ütközik az a vállalkozási szerződés, amelynek megkötésével a vállalkozó tevékenység kifejtése nélkül kíván a vállalkozói és az alvállalkozói díj különbözetéhez hozzájutni. Utalt arra is az elsőfokú bíróság, hogy az I. r. alperes olyan csekély mértékű saját munkát végzett a vállalkozói szerződés alapján, amely a közte és a felperes között létrejött szerződés jó erkölcsbe ütköző voltának megítélésénél nem játszik szerepet.

A szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményeként az elsőfokú bíróság a Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján az érvénytelen szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánította, és rendelkezett a felperes ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatása ellenértékének megtérítéséről. Az ellenértékösszegszerű meghatározásánál S. T. által készített állapotfelmérés adatait vette alapul, utalva arra, hogy e véleményen kívül olyan tételes felmérés, fényképfelvétel, videofelvétel, vagy olyan plusz adat, amit egy esetlegesen a perben kirendelő szakértő figyelembe tudna venni nincsen, ezért igazságügyi szakértő kirendelését szükségtelennek ítélte. S. T. véleménye alapján a felperes részéről nyújtott szolgáltatás ellenértékét 115.920.000 forint + ÁFA, így összesen 144.887.500 forintban állapította meg, és az I. r. alperest ezen összeg megfizetésére kötelezte kamatokkal együtt. Az elszámolásnál az elsőfokú bíróság nem pusztán a felek közti vállalkozási szerződésben kikötött vállalkozói díjat vette figyelembe, mert álláspontja szerint éppen a vállalkozói díj kikötés tekintetében valósult meg a szerződés érvénytelensége.

Az elsőfokú bíróság az I. r. alperes, mint vállalkozó, a II. r. alperes, mint megrendelő, és a III. r. alperes, mint társberuházó között 2004. szeptember 17. napján megkötött vállalkozási szerződése érvénytelenségének megállapítása iránti felperesi kereseti kérelmet, valamint a II. és III. r. alperesek 166.250. forint egyetemleges megfizetésére kötelezés iránti kereseti kérelmet - melyet a felperes II-III. r. alperesekkel szemben jogalap nélküli gazdagodás címén terjesztette elő - elutasította. A felperes - alperesek által vitatott - keresetőségi jogát azért találta megállapíthatónak, mert álláspontja szerint az a tény, hogy a felperes az alperesek közt létrejött vállalkozási szerződés érvénytelensége esetére a II-III. r. alperesekkel szemben is vagyoni követelést kíván érvényesíteni, az érvényesíteni kívánt igény megalapozottságától függetlenül a keresetőségi jogot megalapozza.

A felperes II-III. r. alperesekkel szemben előterjesztett érvénytelenségi keresetét a fentiek okán az elsőfokú bíróság érdemben vizsgálta, azt azonban alaptalannak találta. A felperesnek a 2003. évi CXXIX. számú (Kbt.) törvényre alapított kereseti kérelmét e törvény 350. §-ára figyelemmel érdemben nem vizsgálta, mert álláspontja szerint a perbeli vállalkozási szerződéssel összefüggésben a Közbeszerzési Döntőbizottság, illetőleg a Közbeszerzési Döntőbizottság határozatának felülvizsgálata során a bíróság a Kbt. megsértését nem állapította meg, ez pedig az igény bíróság előtti érvényesíthetőségét, azaz az erre alapított polgári jogi igényt kizárja. Nem találta megállapíthatónak a támadott szerződés semmisségét annak jó erkölcsbe ütközése miatt sem, e körben az volt a jogi álláspontja, hogy nincs arra utaló peradat, hogy az I. r. alperes már a közbeszerzési eljárás során vagy a fővállalkozási szerződés megkötésének pillanatában azt tervezte volna, hogy a javára szolgáló több száz millió forintos vállalkozói díjkülönbözet mellett a teljes kivitelezést egy alvállalkozóra bízza, e szerződés megkötésekor tehát olyan cél és ok, amely miatt a jó erkölcs sérelme megvalósulhatott volna, nem volt megállapítható. A felperesnek a II-III. r. alperesekkel szemben előterjesztett marasztalási keresetét is elutasította az elsőfokú bíróság, utalt arra, hogy nincs olyan kötelmi jogviszony, amely alapján a II-III. r. alperesek a felperes részére teljesíteni lennének kötelesek, a jogalap nélküli gazdagodás pedig a II-III. r. alperesek részéről a felperes terhére nem történt, miután a felperes által elvégzett munka ellenértékét a fővállalkozó I. r. alperes részére megtérítették.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a felperes és az I. r. alperes jelentett be fellebbezést, a felperes fellebbezésében az elsőfokú bíróság ítéletének részbeni megváltoztatását, és a II-III. r. alperesekkel szemben előterjesztett keresete teljesítését kérte. Vitatta az elsőfokú bíróság jogi álláspontjának helyességét mind a közbeszerzési törvényre, mind pedig a Ptk. 200. §-ára alapított keresettel összefüggésben. Hivatkozott arra, hogy az I. r. alperes a közbeszerzési pályázatot annak tudatában és ismeretében nyújtotta be, hogy az 1 milliárd forint összeget meghaladó beruházás teljesítésére - figyelemmel arra is, hogy a munkálatokat 30 %-os készülségig előfinanszíroznia kellett - nem lesz képes. Álláspontja szerint e megállapítást a lefolytatott bizonyítási eljárás adatai alátámasztják, e tény pedig a szerződés jó erkölcsbe ütköző voltát megalapozza.

Az I. r. alperes fellebbezésében az elsőfokú bíróság ítéletének részbeni megváltoztatását, és a vele szemben előterjesztett kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint a szerződés jó erkölcsbe ütközőnek az elsőfokú bíróság által megjelölt okból nem minősíthető, az, hogy az I. r. alperes a fővállalkozói szerződésben vállalt kötelezettségét alvállalkozók útján kívánta teljesíteni, nem jelenti a jó erkölcs sérelmét, állította, hogy a piacon, az építőipari társaságok körében ez elterjedt gyakorlat. Vitatta az elsőfokú bíróság által a szerződés hatályossá nyilvánítása jogkövetkezményeként alkalmazott elszámolás helyességét is, álláspontja szerint a felperes részére járó díj összegét az ily módon érvényessé nyilvánított szerződés, az általa szerződés szerint nyújtandó és nyújtott szolgáltatás

egymáshoz viszonyított aránya alapján kell meghatározni, és a vállalkozási szerződésben meghatározott vállalkozói díjból kell kiindulni.

A felperes az I. r. alperes fellebbezésével összefüggésben az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte, II-III. r. alperesek a felperes fellebbezésével összefüggésben ugyancsak az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérték.

A fellebbezések alaptalanok.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a tényállást helyesen állapította meg, a helyesen megállapított tényállásból érdemben helyes jogi következtetést is vont le, ezért a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

Egyetért a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságnak azzal a jogi álláspontjával, hogy a felperes keresetösségi joga valamennyi kereseti kérelem tekintetében fennáll, és azért jogosult volt - a közte és az I. r. alperes között létrejött szerződésen kívül - az alperesek között létrejött fővállalkozási szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt is - a szerződésben nem részes, harmadik személyként - keresetet előterjeszteni, nem ért azonban egyet az elsőfokú bíróság által e körben felhozott indokokkal. A szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti kereseti kérelem előterjesztheségéhez egyrészt anyagi jogi érdekelttség, másrészt pedig az szükséges, hogy a megállapítási kereset előterjesztésének a Pp. 123. §-ában foglalt feltételei fennálljanak, nevezetesen, a jogmegóvás szükségessége, és a teljesítés követelhetőségének kizártsága. A felperes az alperesek közt létrejött szerződésből eredően teljesítést nyilvánvalóan nem kérhet, e feltétel tehát fennáll. A felperes azonban a II-III. r. alperesekkel szemben a megállapítási kereset mellett önálló keresetként - és nem alperesek közti szerződés teljesítéseként - marasztalásra irányuló kereseti kérelmet is előterjesztett, II-III. r. alpereseket jogalap nélküli gazdagodás jogcímén a Ptk. 361. §-a alapján kérte marasztalni. Ezt az igényt tekintette az elsőfokú bíróság a felperes anyagi jogi érdekelttsége alapjául szolgáló oknak. E marasztalási keresetnek azonban semmiféle összefüggése a II. és III. r. alperesekkel szemben előterjesztett érvénytelenségi keresettel nincs, a Ptk. 361. §-ára alapított kereseti kérelem érdemi elbírálását az a tény ugyanis, hogy az I. r. alperesnek a II-III. r. alperesekkel kötött szerződése érvényes-e, avagy érvénytelen nem befolyásolja. A jogalap nélküli gazdagodásra alapított igény érvényesíthetőségének előfeltétele ugyanis az igényt érvényesítő és a marasztalni kért fél közti, és nem az alperesek közti jogviszony hiánya. A II-III. r. alperesekkel szemben előterjesztett marasztalási kereset érdemi elbírálásához, a velük szembeni vagyoni igény érvényesíthetőségéhez az alperesek közti szerződés érvénytelenségének kimondására nincs szükség. Nem áll tehát fenn a felperes anyagi jogi érdekelttsége, és a felperes jogai megóvása végett sem szükséges az alperesek közti szerződés érvénytelenségének megállapítása önmagában a Ptk. 361. §-ára alapított vagyoni igény előterjesztése miatt.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint a felperesi jogmegóvás szükségessége és a felperes anyagi jogi érdekeltsége más okból, azért állapítható meg, mert az alperesek közti fővállalkozói szerződés esetleges érvénytelensége a felperes alvállalkozói szerződésének a Ptk. 227. § (2) bekezdése szerinti semmisségét eredményezné, az alperesek közti szerződés érvénytelensége ily módon a felperes és I. r. alperes jogviszonyára közvetlenül - az I. r. alperessel szemben egyéb okból előterjesztett érvénytelensége kereset alaposságától függetlenül - kihatna. A felperes alperesek közti szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti kereseti kérelmét ez okból kellett, és lehetett érdemben elbírálni.

Érdemben a másodfokú bíróság valamennyi alperessel szemben egyetértett a keresetet elutasító elsőfokú döntéssel, és annak indokaival is.

Az I. r. alperessel szemben előterjesztett kereset elbírálása körében az elsőfokú bíróság jogi álláspontja mind a szerződés érvénytelenségének megállapítása, mind pedig az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazása tekintetében helyes. Az az I. r. alperes által elérni kívánt cél, hogy saját szerződését oly módon teljesítse - a felperes, mint alvállalkozó közreműködésével -, hogy gyakorlatilag érdemleges saját tevékenység kifejtése nélkül több mint 280.000.000 forint haszonhoz jusson, már önmagában sérti a közérkölcst. Ezt a jogi álláspontot foglalta el a Legfelsőbb Bíróság a 141/2004. számú, elsőfokú bíróság által felhívott eseti döntésében is. A szerződés jó erkölcsbe ütköző voltára nincs kihatással az a tény sem, hogy a szerződés megkötését követően az I. r. alperes ténylegesen saját maga mennyi munkát végzett, a szerződés érvénytelenségének megítélésénél ugyanis a szerződéskötés időpontjában fennálló helyzet az irányadó. A szerződés érvénytelenségét eredményező oknak a szerződés megkötésekor kell fennállnia, így az a tény, hogy a szerződés megkötése után az I. r. alperes maga végzett olyan munkát, amely az alvállalkozói szerződés körébe tartozott, a szerződés érvénytelenségét nem orvosolja. A szerződés érvénytelensége körében annak van jelentősége, hogy mi volt az I. r. alperes fővállalkozói szerződésének és felperes alvállalkozói szerződésének tartalma. E két szerződés összevetéséből pedig megállapítható, hogy mindkét szerződésben vállalt szolgáltatás Sz. V. Gy. K. üzemképes kivitelezésére volt, a szerződések tartalma tehát a vállalkozás tárgyát illetően teljes mértékben megegyezett, a vállalkozói díj összegét tekintve azonban jelentősen különbözött. E szerződést semmissé nem az a körülmény teszi, hogy az I. r. alperes a fővállalkozói szerződést alvállalkozó közreműködésével kívánta teljesíteni, ez önmagában a társadalmilag elfogadott erkölcsi normákat nem sérti, sérti azonban az e szerződéssel elérni kívánt cél, a tényleges munka nélkül elérni kívánt kirívóan magas haszon.

Egyetért a másodfokú bíróság az elsőfokú bírósággal az alkalmazott elszámolás módja tekintetében is, helyesen látta az elsőfokú bíróság azt, hogy a szerződés hatályossá nyilvánítása nem jelenti azt, hogy ezzel a szerződés érvényességével azonos helyzetet kellene teremteni, hogy ezáltal a szerződés minden rendelkezése, így különösen a kikötött vállalkozói díj érvényessé válna. A Ptk. 237. § (2) bekezdése szerinti elszámolás alapján a szolgáltatást nyújtó fél a természetben vissza nem adható szolgáltatásért olyan mértékű ellenszolgáltatásra tarthat igény,

amely a szolgáltatás tényleges értékére és a szolgáltatás nyújtásával kapcsolatban indokoltan felmerült költségekre korlátozódik, hasznot az érvénytelen szerződés alapján sem a szolgáltatást nyújtó (vállalkozó), sem szolgáltatást elfogadó (megrendelő) nem realizálhat. (BH.2008.144.) Az elsőfokú bíróság által alkalmazott elszámolás e bírói gyakorlatban kialakult elveknek mindenben megfelel, alkalmas a felperes által az érvénytelen szerződés alapján nyújtott szolgáltatás következtében felbomlott értékegyensúly helyreállítására.

Nem osztotta a másodfokú bíróság azt az I. r. alperesi álláspontot sem, hogy a felperes által elvégzett munka tényének és értékének megállapításához további bizonyításra, független igazságügyi szakértő kirendelésére lett volna szükség, hogy igazságügyi szakértőnek kellett volna S. T. szakmai véleményét felülvizsgálnia. A Pp. 206. § (1) bekezdése szerint a bíróság a tényállást a felek előadásának és a bizonyítási eljárás során felmerült bizonyítékoknak egybevetése alapján állapítja meg, a bizonyítékokat a maguk összességében értékeli, és meggyőződése szerint bírálja el. A Pp. idézett rendelkezése az ún. szabad bizonyítás elvét rögzíti, ez a kötetlenség az igénybe vehető bizonyítási eszközök, és azok mérlegelése terén egyaránt megvalósul. Egyetért a másodfokú bíróság az elsőfokú bírósággal abban, hogy a perbeli esetben nem rekonstruálható már az az állapot, amely a perbeli építkezésen felperes levonulásakor volt, S. T. állapot felmérő véleményén kívül pedig egyéb olyan felmérés, okirat, felvétel nincs, ami egy igazságügyi szakértő részére arra adna alapot, hogy S. T. ténymegállapításait felülvizsgálja. A perben kihallgatott tanúk sem tudtak tényelőadást tenni a felperes által végzett munka részleteire, kizárólag a felperesi munka készültségi fokának százalékos mértékére tettek - különböző, de egymástól nagyságrendileg lényegesen nem eltérő - tanúvallomást. A kihallgatott Sz. J. tanú egy alkalommal a felperes által elvégzett munka mértékét 6-8 más alkalommal 10-12 %-osra tette, T. B. 8-10 %-os mértékben, M. K. pedig 5-8 %-os mértékben jelölte meg a felperesi teljesítést. E tanúk által megjelölt százalékos mértékek nagyságrendjüket tekintve nincsenek ellentétben S. T. véleményével, annak valódiságát és tényszerűségét nem kérdőjelezi meg. Nem volt tehát olyan szakkérdés, melynek megítéléséhez az elsőfokú bíróságnak igazságügyi szakértőt kellett volna igénybe vennie, a felperes által elvégzett munkák ténye és mennyisége a per egyéb bizonyítékai alapján, a bizonyítékoknak a Pp. 206. § (1) bekezdése szerinti helyes mérlegelésével megállapítható volt. S. T. a felperest megillető ellenszolgáltatás összegének meghatározása során a felperes vállalkozási szerződésében meghatározott anyagárakat és óradíjakat vette alapul, - e tényt az I. r. alperes sem vitatta, így e körben sem volt szükség igazságügyi szakértő kirendelésére - majd az így kiszámított díjat korrigálta, e korrekciót pedig az elsőfokú bíróság az általa felhozott indokokkal helyesen vette figyelembe. Hogy e korrekció indokolt volt-e, nem szakkérdés, hanem jogkérdés, melyre nem rendelhető el szakértői bizonyítás. Az I. r. alperes fellebbezésében az elsőfokú bíróság által alkalmazott elszámolási mód helyességét vitatta, e körben a másodfokú bíróság fentebb már kifejtette jogi álláspontját. A kereset összecszerűségét lényegében elsőfokú eljárás során az I. r. alperes nem vitatta, és e körben a felperes által szolgáltatott bizonyítékokkal szemben bizonyítási kérelmet nem terjesztett elő.

Érdemben alaptalannak találta a másodfokú bíróság is a II-III. r. alperesekkel szemben előterjesztett keresetet, és egyetért az elsőfokú bíróság által e körben felhozott jogi indokokkal is. A felperes fellebbezésében hivatkozottakkal ellentétben a perben rendelkezésre álló bizonyítékok alapján arra következtetni nem lehetett, hogy az I. r. alperes a fővállalkozói szerződés megkötésekor annak teljesítésére nem volt képes, mert sem a vállalkozási szerződés teljesítéséhez szükséges tárgyi eszközökkel, sem pedig megfelelő vagyonnal, az előfinanszírozáshoz szükséges pénzügyi háttérrel nem rendelkezett. Az a tény sem volt megállapítható, hogy a fővállalkozói szerződés megkötésekor az a célzat vezette volna, hogy az általánosan elfogadott erkölcsi normákat megsértve, tisztességtelen haszonhoz jusson, különös tekintettel arra, hogy egyébként a fővállalkozói szerződésben meghatározott vállalkozói díj nem volt eltúlzott. Az I. r. alperes felszámolásának két évvel a fővállalkozói szerződés megkötése utáni elrendeléséből, és az I. r. alperes a felszámolás időpontjában fennálló vagyoni helyzetéből arra következtetni, hogy a vállalkozási szerződés teljesítésére már annak megkötésekor képtelen lett volna, nem lehetett.

Alaptalan a felperes fellebbezése a Kbt. megsértésére alapított kereseti kérelme érdemi elbírálásának mellőzésével kapcsolatban is, e körben az elsőfokú bíróság által felhozott indokokkal a másodfokú bíróság mindenben egyetért.

Egyetért a másodfokú bíróság a II-III. r. alperesek marasztalásra irányuló kereseti kérelme elutasítása körében kifejtett jogi állásponttal is. A felperes és a II-III. r. alperesek között kötelmi jogviszony nincs, nincs tehát annak akadálya, hogy a felperes velük szemben jogalap nélküli gazdagodás címén fellépjen, az igény alaposságához azonban a Ptk. 361.§-a alapján az szükséges, hogy bizonyítsa, hogy a II-III. r. alperesek a felperes rovására vagyoni előnyhöz jutottak. E tény azonban az elsőfokú eljárás során nem nyert bizonyítást. Az elsőfokú eljárásban rendelkezésre álló bizonyítékok alapján az volt csak megállapítható, hogy az I. r. alperes - a felperes által elvégzett munkát magában foglaló -kibocsátott számláját a II-III. r. alperesek rendezték. A felperes által becsatolt 2006. szeptember 6-i engedményezési szerződés, mely az I. r. alperes és a D. Kft. között jött létre, és az a tény, hogy az engedményes a II. r. alperes ellen 70.000.000 forint megfizetése iránt pert indított, a II. r. alperesi gazdagodást nem bizonyítja.

A fellebbezések alaptalanok voltak, ennek eljárásjogi következménye az, hogy a felperes a II-III. r. alperesek részére, az I. r. alperes pedig a felperes részére köteles másodfokú perköltséget fizetni a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján, a perköltségként járó ügyvédi munkadíj összegét a másodfokú bíróság a 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 3. § (5) bekezdése alapján állapította meg. A le nem rótt illeték megfizetésére az illetékfeljegyzési jog kedvezményében részesült felperes és I. r. alperes az Itv. 74. §-ára figyelemmel a Kmr. 13.§ (2) bekezdése alapján köteles.

Dr. Veszeley Józsefné s.k. a tanács elnöke, Dr. Kovács Ildikó s.k. előadó bíró, Dr.
Hrubi Adrienn s.k. bíró